

A magyar bírói kar társadalmi helyzete a XX. században

„Nemes és fontos feladatainknak csak úgy felelhetünk meg, ha hivatásunkat átérezve igaz lelkesedéssel, odaadó ügybuzgósággal igyekszünk kötelességeinket teljesíteni. Kell, hogy minden bíró hivatásának magaslatán álljon. A bírói hivatást tartom egyik legszebb és legnemesebb hivatásnak. Méltán képezheti bárkinek is ambícióját! Az állampolgárok legfőbb java: szabadsága, vagyona, becsülete, sőt élete felett is rendelkezik a bíró. Őre azok jogainak, s ezáltal az összességnek, az állam javainak, alkotmányos intézményeinek, a haza békéjének és területi épségének. Nincs pálya, amelyben a jól végzett kötelesség felett érzett megnyugvás oly felemelő hatást gyakorolna, mint a bírói pálya.”¹

Igyártó Sándor

Bevezetés

Igyártó Sándor 1885-ben lett máramarosszigeti járásbíró, majd két év múlva a Máramarosszigeti Királyi Törvényszék bírója. 1892-től a debreceni királyi törvényszék elnöke volt, 1899-től a temesvári, majd 1905-től a debreceni főügyészség főügyésze. 1914-től a Debreceni Királyi Ítéltábla elnöke, ahol elnöki teendői mellett büntető és jövedéki ügyekben járt el. Igyártó Sándor hivatását az 1869. évi IV. „törvény-cikk” hatálya alatt gyakorolta. Ahhoz, hogy a bírák helyzetét a XX. század első harmadában átlássuk, szót kell ejteni a XIX. század utolsó harmadában hatályba lépett jogszabályokról. 1869. július 15. -én hirdették ki a bírói hatalom gyakorlásáról szóló 1869. évi IV. "törvény-cikket". A törvény rendelkezett a bírói hivatás gyakorlásához szükséges feltételekről, a bírói függetlenségről és a bírák jogállásáról.² Az 1890-es évek elején ismét felvetődött az igazságügyi reform gondolata, melynek kapcsán újabb jogszabály született, „a kir. Ítéltáblák és a kir. Főügyészségek szervezéséről szóló 1890. évi XV tc.” A törvényjavaslatot Szilágyi Dezső

---

¹„Bírák vagyunk...” – ünnepi kiadvány a bírói hatalom gyakorlásáról szóló törvény kihirdetése 150. évfordulója tiszteletére <https://birosag.hu/hirek/kategoria/tudomanykultura/birak-vagyunk-unnepi-kiadvany-biroi-hatalom-gyakorlasarol-szolo>

² Bírói hivatalt csak az a honpolgár viselhetett, aki a 26. életévét betöltötte, feddhetetlen jellemű, csőd- vagy gondnokság alatt nem áll, valamint megfelelő végzettséggel bír, azaz vagy, a köz- és váltóügyvédi vizsgát tette le, vagy a hazai jogból a megfelelő elméleti vizsgái megvoltak, és három éven át joggyakorlaton volt, legalább egy évet bíróságon, és a joggyakorlat végén a bírói vizsgát letette. A bírák javadalmazásukat az államkincstárból kapták, és a törvény előírta, hogy a bíró fizetése nem szállítható le. A bírákat évi 6 hét szünidő illette meg, és állásukból csak akkor voltak elmozdíthatók, illetve más bírósághoz át helyezhetők, ha magasabb beosztásba léptek, vagy a bíróságok átszervezése tette szükségessé.

igazságügyi-miniszter nyújtotta be 1890. április 17. napján a Képviselőházhoz. A javaslat módosítani kívánta az ítélőtáblák székhelyét, a növelni főügyészségek számát, és szólt az ítélőtáblai bírák, főügyészek javadalmazásáról is. Mivel a fizetés a nyugdíj alapjául szolgált, célszerűnek látszott szakítani az addigi gyakorlattal és egységesíteni a jövedelmet vidéken és a fővárosban. A táblabíró fizetése 4000-5000 forint, a helyetteseké 3000-2500 forint volt, ehhez jött még Budapesten 600-1000 forint, vidéken 300-400 forint lakpénz. Míg a felsőbbíróságokra és a hozzájuk tartozó főügyészségekre új szabályozás született, az elsőfokú igazságügyi szervekre továbbra is az 1871. évi XXXII. törvényben meghatározott javadalmazás volt hatályban. Ez kb. 1700 forint éves jövedelmet jelentett vidéki bírák számára. A zalaegerszegi bírák a fizetésemelés érdekében petíciót nyújtottak be a Képviselőházhoz, de a kérvényt előbb az országban szétküldték és a későbbiekben 1000 bíró és ügyész írta alá. A kérelemben kifejtették, hogy a bíró családja általában háromtagú, egy cselédet tart, és három szobás lakásban lakik, így a szükséges és nélkülözhetetlen kiadások finanszírozása után semmi nem marad az 1700 forintból. Válaszul megszületett az 1893. évi IV. tc. az állami tisztviselők illetményeinek szabályozásáról, ami a problémát csak részben oldotta meg, és felháborodásra adott okot azzal, hogy a bírákat, ügyészeket a többi állami alkalmazottal egy kategóriába sorolta.³

A joghallgatók között egészen az első világháborúig 20 % -ra tehető a kisiparos, kiskereskedő apák aránya. Úgy tűnik, hogy ekkor már a jogi pálya nem csak a történelmi osztályok számára volt elérhető, ez az állítás azonban Navratil Szonja⁴ szerint nem valamennyi jogászi hivatásra, hanem csak az ügyvédi karra volt igaz. 1875 és 1910 között a bírói, ügyészi, illetve az ügyvédi hivatás közötti éles választóvonal már látható volt, a népszámlálási adatok és a budapesti jogi kar hallgatói adatainak összevetésével az a megállapítás született, hogy a bár a jogászok között a zsidóság felülreprezentált, a bírói kar csaknem teljes mértékben keresztény területnek számított, a felekezeti nyitottság csak az ügyvédi karban mutatkozott meg. Ennek következménye az lett, hogy a konzervatív bírói és ügyészi réteg kevésbé vált fogékonnyá a liberalizmus eszméire, szemben az ügyvédi kar tagjaival.⁵ A bírói kar így lépett át a XX. századba, a változások évszázadába.

---

³ Dr. Nánási László:

A magyar királyi ügyészség változásai az 1890-es években.
Ügyészi Értesítő 1994 / 3-4, 39-52. o.

⁴ Navratil Szonja: A jogászi hivatási rendek Magyarországon ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2014. 38. o.

⁵ Navratil Szonja: A jogászi hivatási rendek Magyarországon ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2014. 38-43. o.

A bírói hivatás jellemzői a XX. század közepéig

A 20. század elején az alsó és felső bírósági bírák jövedelme között nagy különbség volt. A bírói kar nyomására 1906-ban Széll Kálmán pénzügyminiszter tervezetet dolgozott ki a bírói fizetésrendezés megvalósítására. A javaslat jellemzően az elsőfokú bírák fizetését kívánta rendezni úgy, hogy a 9. fizetési osztály bizonyos hányada került volna fel a 8. fizetési osztályba, a 8. fizetési osztály bizonyos hányada pedig a 7. és a 6. osztályba.⁶ Az albírák fizetése körülbelül fele annyi volt, mint a hetedik fizetési osztályba tartozó bíráké. A fizetési osztályok létszámarányát is figyelembe véve kiderül, hogy az elsőfokú bírák és ügyészek nagy többsége a 8. fizetési osztályba tartozott, amely viszont már csak harmadával magasabb jövedelmet biztosított, mint az albírói illetmény.⁷ Ekkoriban is problémát jelentett a bírói kinevezésre történő hosszú várakozási idő. Sokaknak 10 – 15 évet is kellett várni egy-egy előléptetésre. A kinevezés menete az volt, hogy a törvényszék és a tábla elnöke javaslatot tett a miniszternek, a miniszter pedig saját javaslatát terjesztette fel a király felé. A miniszternek a bírósági elnökök javaslatait nem kellett figyelembe venni, azokhoz nem volt kötve. Egy, a Polonyi Géza igazságügy miniszter tevékenységét kritizáló szerző úgy vélte, hogy a miniszter a bírák kinevezésekor sokszor ötletszerűen járt el, és mellőzte a bíróságok javaslatait. A részrehajlás mellett a kinevezések lassúsága is problémát okozott.⁸

Az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület

A bírák életkörülményeinek javítása körében szót kell ejtenünk az Országos Bírói és Ügyészi Egyesületről. Az 1901. évi Országos Tisztviselői Konferencia hatására a nagyváradi bírák és ügyészek fogalmazták meg elsőként - Bary József nagyváradi királyi törvényszéki elnök vezetésével -, hogy az érdekérvényesítéshez egy országos szintű bírói és ügyészi egyesületre van szükség. Az 1903-ban Budapesten megrendezett Elsőfolyamodású Bírák Kongresszusán - melyen négy kivétellel az összes királyi törvényszék, királyi ügyészség és királyi járásbíróság küldöttjei is jelen voltak - a két hivatásrend első alkalommal lépett a nyilvánosság elé, s fejezte ki elégedetlenségét, fogalmazta meg kívánságait. A legfőbb törekvés ekkor még

---

⁶ A 10. fizetési osztályban voltak a legalacsonyabb, az 1. fizetési osztályban a legmagasabb fizetések.

⁷ Navratil Szonja: A jogászi hivatási rendek Magyarországon ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2014. 94. o.

⁸ Navratil Szonja: A jogászi hivatási rendek Magyarországon ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2014. 96. o.

- az igazságszolgáltatásnak a közigazgatástól való különállására visszavezethetően - a külön bírói és ügyészi státus létrehozása, az áthelyezési tilalom, az előmenetel kidolgozása és a fizetések rendezése volt. A szegedi királyi törvényszék és járásbíróság által szervezett, 1907. október 19-21. napja között tartott országos kongresszus egyik napirendi pontjaként azonban már egy országos bírói és ügyészi egyesület létrehozása szerepelt. A leendő egyesület elnökjelöltje Grecsák Károly királyi kúriai bíró lett. A jelenlévők egyhangú szavazás eredményeként kifejezték, hogy megalakítani kívánják az egyesületet. Az 1908. május 9. napján tartott első igazgatósági ülésig 48 osztály alakult meg, a taglétszám pedig elérte a 2290 főt, majd a második ülés időpontjában az egyesület már 54 osztállyal és 2659 fős tagsággal rendelkezett, mely az első rendes, Budapesten tartott közgyűlésre (1908. október 18.) a bírói és ügyészi kar 70%-ára, azaz 2780 főre emelkedett. Az igazgatóság már ekkor indítványozta a közgyűlés felé egy szaklap létrehozását, valamint az egyesületi tagok gyermekei részére állami segítséggel felállítandó internátus kérdését is. Az internátusok alapításán túl a bírói és ügyészi kar számára családi házak építtetése is folyamatosan napirenden volt. Mindezek pénzügyi feltételeinek megteremtéséhez az igazgatóság komolyan gondolkodott egy saját pénzintézet alapításán is.⁹

Az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület működése két jól elhatárolható korszakra bontható. Kezdetben az egyesület inkább az alsó bírósági bírák érdekvédelmi mozgalmaként indult, a cél ekkor még a teljes igazságszolgáltatás rendszerének megreformálása volt. Az 1910-es évek elejére a teljes bírói és ügyészi kar az egyesület mögé állt, az alsó bírósági bírák befolyása csökkent, a követelések pedig már a fizetés javítására szorítkoztak. Az egyesület megalakulásakor a szervezkedést számos kritika érte, mely szerint a bírákhoz, ügyészekhez nem méltó a szervezkedés, és voltak, akik szocialista eszmék terjesztésével vádolták meg az egyesület tagjait. Polonyi Géza volt igazságügy miniszter a Magyarország című napilapban megjelent írásával nyíltan szembe helyezkedett a bírák és ügyészek törekvéseivel.¹⁰

Az egyesület a kritikák ellenére komoly eredményeket ért el. 1909. október 29. napján megjelent az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület Hivatalos Értesítőjének első száma. A bírói és ügyészi lakótelep megvalósításának első lépéseként az igazgatóság 1909. október 24. napján megnyitotta az egyesületi tagok előtt az előjegyzéseket, melynek sikerére tekintettel az I. kerületi Birsalma utcában lekötött 20.000 négyszögöles terület kis idő múlva

---

⁹ Dr. Matécsa Artemon: A kezdetek előtt ... avagy az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület
<http://www.ugyeszek.hu/tortenet/a+kezdetek+elott+avagy+az+orszagos+biroi+es+ugyeszi+egyesulet.html>

¹⁰ Navratil Szonja: A jogászai hivatási rendek Magyarországon ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2014. 85. o

120-150 családi ház számára alkalmas 35.000 négyszögöl területre nőtt. A terv az volt, hogy a bírók és ügyészek a lakrészeket, házakat készpénzfizetés nélkül, a lakáspénz felhasználásával szerezhessék meg. Az 1911-es pozsonyi közgyűlésen az igazgatóság mind az internátus, mind a lakótelep ügyében jelentős előre lépésekről számolhatott be, többek közt arról, hogy az internátus telkét megszerezték, a tervek elkészültek, s mivel a költségeket egy pénztintézet igen előnyös feltételekkel biztosította, megindulhat az építkezés.¹¹ A lakótelep végül mindössze 50 házhellyel valósult meg, ugyan háromszor ekkorára tervezték, de nem volt annyi jelentkező. 25 családi házat és 12 három-négy szobás lakrészt jegyeztek elő a tagtársak.¹² A lakótelep az I. kerület Birsalma utcában (Kékgolyó utcától az Alma utcáig) épült meg. *„A telep nagyrészt megvalósult és az utcanevek is ennek megfelelően változtak, Tóth Lőrinc, a szegények ügyvédje volt, s ott van az Ügyész utca is, nem véletlen. A lakótelepet Árkay Aladár tervezte, kicsit szecessziós stílusban, s a háború után megmaradt néhány villa a környéken ma is ilyen. Egyik legszebb példa erre az, amely az Akadémiával szemben áll ma is. A lakóteleppel együtt elkészült az említett internátus is /könyvtárral, testedző teremmel, hiszen az internátusban csak fiúk laktak/. Ezt alakították át az 1940-es években, s lett a Legfelsőbb Bíróság bölcsődéje. A rendszerváltás után ismét átépítették, s ebből lett előbb a MIA, mostanság pedig a Bírőképző Akadémia.”*¹³

Az építkezések nagy összegű fedezetlen tartozásokat eredményeztek az egyesületnél, ezért 1913-ban az államsorsjáték jövedelméből 29.000, - koronát kaptak a tartozások fedezésére. Az internátus 1912. szeptember 1. napján megnyílt, vallási felekezetre tekintet nélkül¹⁴ a bírák és ügyészek, de - üres hely esetén - a nem a karhoz tartozók gyermekei előtt is. A kormányzat egy újabb, vidéken létesítendő internátus felállítását évi 20.000 koronával kívánta támogatni. Az első világháború alatt az internátus átalakult hadikórházzá, a megsebesült bírák és ügyészek itt kerültek elhelyezésre, az ápolásból a feleségek is kivették részüket.¹⁵

---

¹¹ Dr. Matécsa Artemon: A kezdetek előtt ... avagy az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület <http://www.ugyeszek.hu/tortenet/a+kezdetek+elott+avagy+az+orszagos+biroi+es+ugyeszi+egyesulet.html>

¹² Navratil Szonja: A jogászai hivatási rendek Magyarországon ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2014. 88. o

¹³ Dr. Lotz Marianne bírónő kiegészítése alapján (Dr. Lotz Marianne, a Győri Törvényszék Polgári-Gazdasági Kollégiumának korábbi vezetője, a Magyar Bírói Egyesület Győr-Moson-Sopron Megyei Szervezetének volt elnöke)

¹⁴ Navratil Szonja: A jogászai hivatási rendek Magyarországon ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2014. 88. o

¹⁵ Navratil Szonja: A jogászai hivatási rendek Magyarországon ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2014. 88. o

Az egyesület munkájának eredményeképpen az 1912. évi nagyváradai közgyűlésen az igazgatóság beszámolt arról is, hogy az új nyugdíjtörvény alapján a bírók és ügyészek már 35 évi szolgálat után nemcsak teljes nyugdíjra tarthattak igényt, de lakbérük tetemes részét is megkapták végellátás gyanánt, illetve a bírók és ügyészek özvegyei és árvái oly végellátásra váltak jogosulttá, amely emberséges módon biztosította a megélhetésüket.¹⁶ A háborúban elesettek hozzátartozóinak megsegítése érdekében az egyesület árvaalapot is létrehozott, amely felajánlásokból jött létre. 1918-ban a háborúban elesett és rokkant bírótársak gyermekei javára a kormány 20.000 korona segítséget nyújtott.¹⁷ Az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület működésének első éveit jelentős eredményt ért el, azonban a későbbiekben sajnos helyzete nem volt ennyire szerencsésnek mondható.

Az 1912. évi 7. törvénycikk teremtette meg a lehetőséget arra, hogy a bírói és ügyvédi képesítés megszerzésének feltételei egységessé váljanak¹⁸, a hivatásrendek között azonban továbbra sem volt jelentős mobilitás. Az eltérő társadalmi pozíció, a vallási különbségek és modernizációhoz való különböző hozzáállás eredményeképpen a bírói hivatás a 20. századra egyértelműen a történelmi, az úri Magyarország részévé vált, az ügyvédek pedig a hivatásban betöltött szerepük, a felekezeti összetételük és a modernizációs fűződő viszonyok folytán a polgári társadalom tagjai lettek. A 19. században már jelenlévő, az ügyvédi és a bírói hivatás közötti törés a 20. századra elmélyült.¹⁹ Míg az ügyvédek úgy ítélték meg, hogy a bírói kart nem ártana felfrissíteni, a szabadabb szellemmel és a nagy élettapasztalattal, amellyel az ügyvédi kar rendelkezett, a bírói kar a felekezeti és a társadalmi különbségeknek megfelelően továbbra is zárt volt, de az ügyvédi karba felvették azokat, akiket a bírói karból kiutasítottak.²⁰ A bírói kar a hazai modernizációs folyamatokban nem vállalt aktív szerepet. Navratil Szonja szerint a bírói függetlenség érvényesülése egyenesen arányos a modernizációs szerep kialakulásának lehetőségével, minél inkább működik és elfogadott a bírói függetlenség elve, annál nagyobb az esély a modernizációs szerepkör kialakulására.²¹ Megállapítása

---

¹⁶ Dr. Matécsa Artemon: A kezdetek előtt ... avagy az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület <http://www.ugyeszek.hu/tortenet/a+kezdetek+elott+avagy+az+orszagos+biroi+es+ugyeszi+egyesulet.html>

¹⁷ Navratil Szonja: A jogász hivatási rendek Magyarországon ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2014. 88. o.

¹⁸ Navratil Szonja: A jogász hivatási rendek Magyarországon ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2014. 97. o.

¹⁹ Navratil Szonja: A jogász hivatási rendek Magyarországon ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2014. 98. o.

²⁰ Navratil Szonja: A jogász hivatási rendek Magyarországon ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2014. 108. o.

²¹ Navratil Szonja: A jogász hivatási rendek Magyarországon ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2014. 101. o.

helytálló, de véleményem szerint a bírói karnak sem akkor nem volt, sem most nem feladata az osztársadalmi szintű modernizációra való törekvés, de a bírói függetlenség mellett is feladata a karnak az általánosan elfogadott, a társadalom által megszokott értékek továbbvitele, az új, a kezdetben akár szélsőségesnek tűnő eszmék távoltartása mellett, éppen a kiszámíthatóság érdekében. Helyes, ha a bírói kar és általában véve az államszervezet inkább a konzervatív értékek mentén halad és az új eszmék, iránylatok beengedése akkor célszerű, ha a társadalom szűrőjén már átmentek és szélesebb körben elfogadottá váltak.

A XX. század közepéig a jogász hivatás népszerű foglalkozásnak számított, az 1930/31 -es tanévben az összes főiskolai és egyetemi hallgató 37,3%-a volt joghallgató, 1940/41 -ben ez az arány 34,7% volt. A nők aránya a jogi pályákon a II. világháború végéig alacsony volt, 1930-ban 0,3%, 1946-ban 0,6%.²² 1930-ban az összes diplomát szerzettek kb. 1/3-a volt jogász. Ahogy már láttuk, állami hivatalokba többnyire a történelmi osztályhoz tartozó vagy a magukat annak valló- családok tagjai kerülhettek, a zsidó vallásúak, és a kereskedőcsaládok leszármazottjai előtt az ügyvédi pálya állt nyitva. Ahhoz, hogy valaki jogi pályán tevékenykedjen, sokat kellett tanulnia. El kellett végeznie a 8 éves „gymnasiumot”, ahol elsajátította a diák a klasszikus műveltség alapjait, és erkölcsi nevelésben részesült. Ezt követte az egyetem, a jogi akadémia, ami négy évig tartott. A jogi akadémiát követte a jogtudorság időszaka, ami az ügyvédeknel három „súlyos vizsgálattal” zárult, míg a leendő bírónak két vizsgát kellett letennie.²³ Az ügyvédi vizsga nehezebb volt a bírói vizsgánál, doktorátust sem követelt, így a dzsenti fiúk jobbára a bírói helyeket töltötték be. A már említettek szerint a jogi szakvizsga 1912. évi 7. törvénycikkkel vált egységessé a bírák és az ügyvédek számára. Az, hogy a bírói hivatás nem züllött le teljesen, annak volt köszönhető, hogy néhány szegény sorsú, tehetséges fiú is bejutott a bírói testületbe, de szerepet játszott az is, hogy a bírák szerényebb jövedelemmel rendelkeztek, mint az ügyvédek, de javadalmazásuk minden hónapban biztosítva volt, emellett az állam idős korukra nyugdíjban részesítette őket.

---

²² Dr. Kulcsár Kálmán:
Jog és törvényesség 320-332. o.
Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó 1985.

²³ Dr. Véri Mátyás - Dr. Wagner Lilla:
Az ügyvédi hivatás művészete
Grill Károly könyvkiadó vállalata Bp. 1929.

A joghallgatók, a juristák a társadalmi élet központjait alkották. Dr. Bagossyné dr. Körtvélyesi Mária²⁴ így ír dr. Barcsay László későbbi bírósági elnök jurista, majd fiatal bíróként töltött éveiről. *„Barcsay ekkor már újra Debrecenben²⁵ van és folytatja félbeszakadt jogi tanulmányait. Esténként a maga alakította kis zenekarral a kollégium folyosóján hangversenyt ad, zongorán és hegedűn is kiválóan játszik. Volt azért kártya is a huszártisztekkel meg a tartalékosokkal, de jártak egyetemi körbe, meg persze esténként az Aranybikába, ahol Magyar Imre cigányprímás az általa csak „szegény vacak jogászoknak” nevezett jurátusok számláit is gyakran kifizette. A jogi kar négy évfolyamos volt, az abszolúció után pedig jöttek a szigorlatok a doktorátus megszerzéséhez. Barcsay még be sem fejezte egyetemi tanulmányait, amikor 1921-ben jogszigorló-esküdt felügyelő lett, majd Károly bátyja tanácsára ugyanebben az évben megpályázta a Berettyóújfalui Járásbíróság joggyakornoki állását. A Debreceni Királyi Ítéltábla elnöke 1922. április 17-ével nevezte ki segélydíjas joggyakornokká a Berettyóújfalui Járásbíróságra, ahol nagyon megszerették a fiatal jogászt. A bíróság épületének udvari szárnyában még legénylakást is kapott egy vasággal. Ez a fejlődő városkép, pezsgő társadalmi és kulturális élet fogadta a 25 évesen joggyakornokként idekerülő Barcsay Lászlót. Napirenden voltak az összejövetelek, a társasági életet a tisztviselő feleségek kormányozták, és a bálokban kapós volt a fiatalember, hiszen az öregek politizáltak és inkább kártyáztak a tánc helyett. A régi községháza földszintje adott helyet a kaszinónak, ahol gyakran megfordultak egy kártyapartira vagy politikai eszmecserére katonatisztek, vármegyei tisztviselők, jegyzők, bírók, ügyvédek, földbirtokosok. A kaszinó Berettyóújfaluban is a férfias társas élet kedvelt helyszíne volt, hiszen „izgalmas időkben kell egy enyhelynek lenni, melynek küszöbén a politikai pártok fegyvereiket lerakva, békésen érintkezessenek. Barcsay úgy emlékszik vissza ezekre az időkre, hogy a bírónak különös státusa volt. A bírót külön fizetési osztály illette meg, amely nem volt azonos az állami tisztviselőével, bírót nem lehetett, csak saját kérelmére áthelyezni. A bíróság döntéseire a vármegye hivatalosan nem tudott befolyást gyakorolni, de nem is akart. A bírák akkoriban egymást tegezték, de kívülállók számára „nagyaság” cím járt a bírónak, az ötödik fizetési osztálytól pedig „méltóságos”*

---

²⁴ DR. BAGOSSYNÉ DR. KÖRTVÉLYESI MÁRIA ELNÖKBŐL NAPSZÁMOS. BÍRÓSÁGI TÖRTÉNELEM DR. BARCSAY LÁSZLÓ BÍRÓ ÉLETÚTJÁN Mailáth Görgy tudományos pályázat 2016.

²⁵ 1920. március 24.

cím. A kezelőket vezetéknevükön és úrnak szólították, míg a bíróságon dolgozó nőket kisasszony vagy asszonyom megszólítás illette.”²⁶

Az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület több alkalommal is megkereste az éppen hivatalban lévő igazságügy minisztert, hogy kifejtse a bírói illetményekről és a külön státuszról alkotott véleményét. Nem tartották kívánatosnak, hogy a bírói pálya csak a vagyonos osztályoknak jusson részül, a véleményük szerint ez a kínálat minőségének rosszabbodásához vezet, de tudomásul vették, hogy az állam vagyoni viszonyai határt szabnak a bírói fizetések mértékének.²⁷ Az Egyesület küldöttségét 1918. június 7. napján fogadta Wekerle Sándor miniszterelnök, Tóry Gusztáv igazságügyminiszter és Popovics Sándor pénzügyminiszter társaságában. Bubla Ferenc, az egyesület elnöke kérte a külön bírói státust és a bírák és ügyészek anyagi helyzetének javítását, továbbá átnyújtotta a miniszterelnöknek az egyesület június 2-i rendkívüli közgyűlésének határozatát.²⁸ Kérték, hogy a bírák és ügyészek minden fizetési osztályban 3.000,- korona, a jegyzők 1.500,- korona, a joggyakornokok 1.000,- korona külön segélyt kapjanak, amennyiben pedig a következő évben sem készül el a külön státuszról szóló törvény, úgy ez a segély rendszeres bírói és ügyészi pótlékként évről évre adassék meg. A bírói külön státuszról az egyesület elkészítette a saját törvénytervezetét, amelyet az igazságügyminiszternek át is adtak. Az egyesület célja az volt, hogy a bírói kezdő fizetés megfeleljen az álláshoz fűzött magas erkölcsi és anyagi követelményeknek, aki viszont nem ért el magasabb állást, az is megfelelő anyagi boldogulást biztosító jövedelmet kaphasson.²⁹

A Károlyi-népkormány hajlandó volt megvalósítani a bírói függetlenségnek régóta követelt anyagi és erkölcsi garanciáit,³⁰ ekkor született meg az 1919. évi XXVII. néptörvény, ami a többi állami tisztviselőtől eltérően szabályozta a bírák és az ügyészek javadalmazását.³¹ A

---

²⁶ DR. BAGOSSYNE DR. KÖRTVÉLYESI MÁRIA ELNÖKBŐL NAPSZÁMOS. BÍRÓSÁGI TÖRTÉNELEM DR. BARCSAY LÁSZLÓ BÍRÓ ÉLETÚTJÁN Mailáth Görgy tudományos pályázat 2016.

²⁷ Navratil Szonja: A jogászi hivatási rendek Magyarországon ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2014. 89.-90. o.

²⁸ Dr. Matécsa Artemon: A kezdetek előtt ... avagy az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület <http://www.ugyeszek.hu/tortenet/a+kezdetek+elott+avagy+az+orszagos+biroi+es+ugyeszi+egyesulet.html>

²⁹ Navratil Szonja: A jogászi hivatási rendek Magyarországon ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2014. 89.-90. o.

³⁰ Dr. Matécsa Artemon: A kezdetek előtt ... avagy az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület <http://www.ugyeszek.hu/tortenet/a+kezdetek+elott+avagy+az+orszagos+biroi+es+ugyeszi+egyesulet.html>

³¹ Navratil Szonja: A jogászi hivatási rendek Magyarországon ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2014. 89.-90. o.

néptörvény szerint a legalacsonyabb fizetés 7200 korona volt, ami 50%-kal haladta meg az egyéb állami tisztviselők részére megállapított alsó határt, a 4800 koronát. A néptörvény előírta a bírák automatikus előre lépését, és az ennek megfelelő javadalmazást, a magasabb bírói státusokat ugyanakkor kinevezés útján engedte betölteni. A proletárdiktatúra alatt a Közalkalmazottak Szövetségének keretein belül először egy bírói és ügyészi szakosztály jött létre, majd a szakosztályt átszervezésével a bírák és ügyészek munkás szakszervezete. Ezzel egyidejűleg felmerült, hogy az Országos Bírói és Ügyészi Egyesületet - mely egyébként már 1918 decemberében kinyilatkoztatta, hogy nem kíván a Közalkalmazottak Kamarájába belépni, illetve határozottan elutasította azokat a felvetéseket, melyek a bírák és ügyészek politikamentességének eltörlésére (azaz az 1869. évi IV. törvénycikk 11. §-ának hatályon kívül helyezésére) irányultak - föloszlatták és vagyonát, helyiségeit a bírák és ügyészek munkásszakszervezetének adták át. Az egyesület budapesti internátusát az ifjúságmozgalmak direktóriumára kerítette hatalmába, a bútorok nagy részét elszállították, s az irattárat részben megsemmisítették.³² A Károlyi kormány negatív megítélése miatt az 1919. évi XXVII. néptörvényt ugyan kihirdették, de soha nem lépett hatályba.³³

A javadalmazást illetően a néptörvény rendelkezéseit a már a Horthy Miklós kormányzósága alatt hozott 1920. évi XX. törvénycikk szinte változtatás nélkül átvette és még 1800 korona külön képesítési pótlékot is megállapított a bírák számára,³⁴ valamint biztosította az elkülönült bírói és ügyészi státuszt. A törvénycikk a bírák esetében hat fizetési csoportot állított fel, az első csoportban kilenc a másodikban hat, a harmadikban négy, a negyedikben kettő az ötödik, hatodikban egy-egy fokozat volt. A csoportokon belül automatikusan lehetett előre lépni, de az első fizetési csoportból a második fizetési csoportba kinevezés útján lehetett jutni. A fizetésjavítási mozgalom elérte a célját, a bírói fizetések emelése 1920-ban megvalósult, bár az emelés mértéke és aránya inkább a felső bírósági bírói karnak kedvezett.³⁵

---

³² Dr. Matécsa Artemon: A kezdetek előtt ... avagy az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület <http://www.ugyeszek.hu/tortenet/a+kezdetek+elott+avagy+az+orszagos+biroi+es+ugyeszi+egyesulet.html>

³³ Navratil Szonja: A jogász hivatási rendek Magyarországon ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2014. 89.-90. o.

³⁴ Dr. Alföldy Dezső:
A külön bírói státus jelentősége
Jogtudományi Közlöny 1946. december 25. 325-327. o.

³⁵ Navratil Szonja: A jogász hivatási rendek Magyarországon ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2014. 89.-90. o.

A külön státusz nagymértékben megemelte a bírák havi illetményét és lakáspénzének összegét, ezután a köztisztviselők fizetése jelentősen elmaradt a bírói karéhoz képest. 1929-ben a jogi képesítéssel rendelkező minisztériumi fogalmazók havi átlagkeresete 598,- pengő volt, a nem minisztériumi fogalmazóké 409,- pengő, a bírák átlagos jövedelme pedig 716,- pengő. A kezdő bírók fizetése emelkedett, a járásbírói – törvényszéki bírák egyöntetűen magasabb jövedelemhez jutottak, a legalacsonyabb fizetési is évi 7.400,- pengő volt. Az első fizetési csoportban évi 7.400,- és 14.000,- pengő jövedelem között lehetett keresni, de a többség nem emelkedett az ötödik fokozat felé, azaz 7.400,- és 10.000,- pengő volt az átlagos jövedelmük. A harmadik fizetési csoport, a kúriai bírók legalacsonyabb fizetése 16.000,- pengő volt, amely majdnem duplája volt az alsóbírói bírók jövedelmének. Ez alapján jól látható, hogy a bírói kar két egymástól eltérő pozíciójú, jövedelmű és presztízsű táborra esett szét, egyfelől a járásbírói és törvényszéki bírók nagyobb részére, másfelől az ítélőtáblák és a kúria bíráinak csekély számú, de nagyobb tekintélyű és jövedelmű csoportjára.³⁶

Egy 1928-ban készült, a fővárosi bírákat érintő statisztikai elemzés szerint a bírák és az ügyészek életkora élesen elütött a tisztviselői korfától, hiszen a képzés hosszú ideje, az öt éves gyakorlati idő szinte lehetetlenné tette a 30 életévét megelőző bírói kinevezést. A bírák és ügyészek több mint 60%-a negyven és 60 év közötti korosztályból került ki. Ennek oka az volt, hogy a statisztikai elemzés a fővárosi viszonyokat vizsgálta és Budapesten már akkor is több felsőbb bíróság is volt, a kúria vagy a budapesti ítélőtábla, illetve a közigazgatási bíróság, a bírák pedig csak hosszú pályafutást követően és így magasabb életkorban kerülhettek ilyen pozíciókba.³⁷ A jogi szakmán belül a bírói kar továbbra is a konzervatív, keresztény felekezeti értelmiséget reprezentálta.

Navratil Szonja munkája során³⁸ a korszak tekintetében 52 bíró személyi anyagait elemezte. Megállapításai alapján a frissen kinevezett bíró a járásbírói pályán kezdte meg pályáját. Mielőtt valakiből bíró lett, először joggyakornok, majd jegyző és titkár volt, és szükség volt a gyakorlati idő és bírói vizsga letételére is. A kinevezéshez 5 év joggyakorlat szükségeltetett, de ennél hosszabb időn keresztül is várakozhatott valaki a bírói kinevezésre. A külön státusz

---

³⁶ Navratil Szonja: A jogász hivatási rendek Magyarországon ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2014. 103-104. o.

³⁷ Navratil Szonja: A jogász hivatási rendek Magyarországon ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2014. 126. o.

³⁸ Navratil Szonja: A jogász hivatási rendek Magyarországon ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2014. 125. o.

biztosította a magas jövedelem és lakáspénz is csak a kinevezést követően járt. A várakozási idő alatt a leendő bíró, mint joggyakornok kifejezetten alacsony jövedelemmel rendelkezett. A joggyakornok 1927-ben 234 pengőt keresett havonta, míg a legalacsonyabb fizetési csoport egyes fokozatába tartozó bíró 616 pengőt. A mintában szereplő bírának körülbelül a 14 %-át nevezték ki közvetlenül a diploma utáni ötödik évben, 41% az ötödik és hetedik év között juthatott csak bírói álláshoz. A bírák több, mint fele, 30 éves kora felett, hét évet meghaladó gyakorlat után nyerte el pozícióját. Navratil Szonja szerint 37 % 10 vagy ennél több évet várt kinevezésre. Ha megüresedett egy állás, az illetékes ítélőtábla, ha alacsonyabb pozícióról volt szó, a törvényszék elnöke tett javaslatot a pozíció betöltésére. Mindegyik bírósági elnök három-három személyt javasolt, a javaslatok sokszor tartalmaztak indoklást is. Az indoklásban általában kitértek a minősítésre és a családi állapotra, szorgalomra, szakértelemre és a szolgálati időre. Az indokok között szerepelt például az illető értékes munkát végzett és kiváló jogász. Navratil Szonja szerint azonban az aktából végül nem lehetett arra következtetni, hogy a miniszter miért az adott személyt javasolta kinevezésre.

Ebben az időszakban a jövedelmi státusz mellett fontossággal bírtak a különböző címek és rangok (nagyságos, méltóságos) is, hiszen ezek reprezentálták a társadalmi tekintélyt. A rangok és címek átláthatatlan rendszere azonban sokszor visszás helyzetet teremtett. Volt olyan, hogy a törvényszéken, vagy a járásbírószágon hosszabb idő óta címmel felruházott bíró rangban megelőzte a felügyelet tekintetében felette álló bírósági vezetőt. Előfordulhatott az is, hogy a közigazgatásban hasonló rangbeli állásokban lévő személyek rangját a kúriai bírák nem érték el. Méltatlan helyzetet eredményezett, hogy a rengeteg címadományozás következtében több kúriai bíró volt a kúrián kívül, mint belül.³⁹

Az 1920. évi XX. tc. egyes részei a bírósági szervezetre vonatkozólag a II. világháború végéig hatályban voltak, de a bírák helyzete a világválságot követően ismét aggasztóvá vált. A válság okozta infláció hatására a bírói fizetések összege elértektelenedett, ráadásul a kormányzat is sorozatosan csökkentette a fizetések összegét. A világválság hatása a bírói létszámot is érintette, 1930-tól az állam a spórolás jegyében folyamatosan csökkentette a bírói és ügyészi álláshelyek számát.⁴⁰

---

³⁹ Navratil Szonja: A jogász hivatási rendek Magyarországon ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2014. 125. o.

⁴⁰ Navratil Szonja: A jogász hivatási rendek Magyarországon ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2014. 125. o.

Változások 1945 - 1970-ig

A bíraskodás szervezete 1944 decembere után a II. világháború háború hatására átalakult. A polgári és büntető perekben megmaradtak az úgynevezett rendes bírósági, illetve a közigazgatási bírósági szervezeti és hatáskörök, de a politikai bűncselekmények, főként a háborús és népellenes bűnök elkövetőinek felelősségre vonására kiépült a népbíróságok rendszere.⁴¹

A változás célja az volt, hogy a háborús bűnösöket és a népellenes bűncselekmények elkövetőit felelősségre vonják és ezeket az ügyeket kivegyék a polgári peres és büntetőeljárásokban egyébként ítélni illetékes, politikailag megbízhatatlannak tartott szakszervezetek kezéből. A népbíróságok tagjait az öt koalíciós párt laikus, azaz nem jogvégzett delegáltjai közül a főispán bízta meg. Az igazságügyminiszter minden népbírósági tanács mellé egy szakképzett tanácsvezető bírót nevezett ki, akinek a képzetlen népbírák szakmai tájékoztatása volt a feladata. Szavazati jog a hivatásos bírót viszont csak abban az esetben illette meg, ha nem volt meg a határozathozatalhoz szükséges három egybehangzó szavazat, ebben az esetben a tanácsvezető bíró jogosult volt két népbíró egybehangzó szavazatához csatlakozni. A fellebbezési fórum, a Népbíróságok Országos Tanácsa (NOT) népbírái már szakszervezetek voltak, őket is az öt politikai párt jelölte, de bírói vagy ügyvédi vizsgával kellett rendelkezniük. 1945 áprilisától a népbíróság létszámát hat főre emelték, a koalíciós pártokon kívül a szakszervezetek is jogosulttá váltak egy népbíró delegálására.⁴² Az 1946. évi VII. törvénycikkben létrehoztak egy új szervet, a népbírósági ötös, vagy külön tanácsot, melyből kihagyták a polgári demokrata párt képviselőit és a szakszervezeteket, így ez a bírósági szerv a következő öt tagból állt, elnöke a bíró volt, aki jogi végzettséggel rendelkezett, és aki a tanács teljes jogú tagja, a tanács laikus tagjait pedig továbbra is a négy koalíciós párt, az MKP, az SZDP, az NPP, és az FKGP delegálta. 1947 második felétől a koalíciós tárgyalásokon felmerült a kétfajta népbírósági szervezet egységesítése, ennek eredményeként alkották meg az 1947. évi XXXIV törvénycikket, amely elrendelte, hogy a háborús és népellenes ügyekben ítélni illetékes tanácsok is az ötös tanácsokkal megegyező összetételben működjenek. Ennek következtében a pártok visszahívták a működő népbíróságok minden tagját és újakat

---

⁴¹ Az ideiglenes nemzeti kormány 81/1945.M.E. számú, január 25-i rendelete

⁴² Palasik Mária: A jogállamiság megteremtésének kísérlete és kudarca 1944-1949, Napvilág kiadó 2000 40-43 o.

delegáltak. A népbíróságok 1948. január 14. és 1950. április 1-je között fokozatosan megszűntek.⁴³ A népbíróságok rendszere, a politikai pártok delegálási lehetősége teremtette meg annak lehetőségét, hogy az ezt követő időszakban a pártpolitika hatást gyakoroljon az igazságszolgáltatásra a bírák kiválasztásán keresztül, a párttagsággal rendelkező bírák előnyben részesítésével, a rendszerhez lojális bírói kar kialakításával a bírák politika mentessége, ezáltal a bírói függetlenség is megszűnt.

Szabó Imre a „felszabadulás” utáni állapotot a következőképpen jellemzi: *„Azt hiszem, általános ma az előítélet, mintha a felszabaduláskor a magyar igazságszolgáltatás egy emberként csatlakozott volna az új, a demokratikus rendszerhez, vagyis minden további nélkül élharcosává lett volna az újnak. Ez azonban téves. A demokráciáért az igazságszolgáltatás berkeiben ugyanúgy meg kellett vívnia a harcot, mint ahogy megvívta az élet és így különösen az állami élet más területén”*⁴⁴

A földreform és a pénzintézetek államosítását követően a kormány 1948. évi március hó 25. napján elhatározta, hogy a magyar nagyipar államosítása tárgyában törvényjavaslatot terjeszt az Országgyűlés elé. A törvény hatálya alá elsőként a 100 főnyi létszámot foglalkoztató vállalatok kerültek.⁴⁵ Szabó Imrének, mint az Igazságügyminisztérium kodifikációs főosztálya akkori tisztviselőjének (későbbi vezetőjének) személyesen köze lehetett az 1948. évi XXII. törvény meghozatalához.⁴⁶ Kétségtelen, hogy az 1948-as kommunista hatalomátvétel után bekövetkező átalakulás a bírói társadalmat előbb-utóbb elérte volna, de az 1948. évi XXV. törvénycikk ezt a folyamatot felgyorsította. Szabó Imre szerint a nagyüzemek államosítása után a volt tulajdonosok, annak érdekében, hogy az államosítás hatása valamiképpen ellensúlyozva legyen, utólag, az 1945 előtti jognak megfelelő szerződéseket kötöttek a cégek vezető tisztségviselőivel a végkielégítések tárgyában.⁴⁷ Annak vizsgálata, hogy ezek a szerződések valóban utólag kötöttek-e, vagy csak a politikai hatalom vélte így, meghaladja e tanulmány kereteit, de az megállapítható, hogy e szerződések következtében perek sokasága indult meg,

---

⁴³ Palasik Mária: A jogállamiság megteremtésének kísérlete és kudarca 1944-1949, Napvilág kiadó 2000 315-317. o.

⁴⁴ Szabó Imre: Ismét a bírói függetlenségről
Állam- és Jogtudomány 1987/1-2. szám 1 o.

⁴⁵ 1948. évi XXV. törvénycikk az egyes ipari vállalatok állami tulajdonba vételéről

⁴⁶ RÉVÉSZ BÉLA Az igazságszolgáltatás „pártosodása” a második világháború után (kutatási vázlat)

⁴⁷ Szabó Imre: Ismét a bírói függetlenségről
Állam- és Jogtudomány 1987/1-2. szám 2 o.

melyek során bírósági döntések nem feltétlenül igazodtak a regnáló hatalom elvárásaihoz. Ennek következménye az volt, hogy a törvényhozó hatalom megszüntette a bírák áthelyezésének tilalmát és bevezette a végelbánás intézményét.⁴⁸

A végelbánás azt jelentette, hogy az igazságügyminiszter bármely bíróság ítéldbíráját - beleegyezése nélkül is - más bírósághoz áthelyezhette. A Kúria ítéldbíráját csak Budapesten működő bírósághoz, az ítéltábla ítéldbíráját pedig csak ítéltáblához, törvényszékhez vagy törvényszéki székhelyen működő járásbírósághoz lehetett áthelyezni, kivéve, ha a bíró maga kérte más bírósághoz történő áthelyezését. Ha a bíró az áthelyezésnek vele történt közlésekor ötvenötödik életévét már betöltötte, a részére kijelölt állás elfoglalása helyett a közlést követő harminc nap alatt végelbánás alá vonását kérhette. Ha a bíró az ötvenötödik életévét még nem töltötte be és a részére kijelölt állást nem fogadta el, közhivatali állásáról és az azzal kapcsolatos, a szolgálat alapján támasztható minden egyéb igényéről lemondottnak kellett tekinteni. Az igazságügyminiszternek megvolt az a joga is, hogy a felügyelete alatt álló bármely bíróság ítéldbírájának, végelbánás alá vonását hivatalból elrendelhesse. E jogköre időben korlátozott volt, a végelbánás alá vonással, valamint az áthelyezés jogával az 1949. év december hó 31. napjáig élhetett. A Kúria elnöke (másodelnöke) és az ítéltáblai elnök (alelnök) tekintetében a törvény erejénél fogva végelbánásnak volt helye.⁴⁹

Végelbánás alá vonták a korábban már említett dr. Barcsay Lászlót is. Mivel bírálói szerint magatartása és tevékenysége nem felelt meg a népi demokrácia követelményeinek, egyúttal a tényleges szolgálat alól azonnali hatállyal felmentették. *„A járásbíróság vezetését Dr. Cseke Bélára bízták, aki tagja volt a kommunista pártnak. Barcsay szerint Cseke kétszínű, jellem nélküli ember volt, aki minden perben a párt döntését kérte ki, jogászként képzetlen, és teljesen a kommunista pártra támaszkodik.”* Barcsayt 1950. december 31-i hatállyal nyugdíjazták, az Országos Nyugdíjintézet 1952. február 20-tól nyugellátását is megvonta. Miután nyugellátását megvonták, és fellebbezése is eredménytelen maradt, megpróbált korábbi ügyvéd barátainál alkalmazást nyerni, de ezt nem sikerült elérnie. Hogy családját eltartsa, napszámos munkát vállalt. *„A korábbi bírósági elnök fát vágott, kertet ásott, harmadosként kukoricaföldet*

---

⁴⁸ Szabó Imre: Ismét a bírói függetlenségről
Állam- és Jogtudomány 1987/1-2. szám 2 o.

⁴⁹ 1948. évi XXII. törvénycikk az ítéldbírák áthelyezésének, úgyszintén az ítéldbírák és az államügyészeti tagok végelbánás alá vonásának átmeneti szabályozásáról

művelt, vályogot hordott... A széles műveltségű ember zongora és hegedű órákat adott, órajavitást vállalt.”⁵⁰

Azzal, hogy a bírák áthelyezhetővé váltak, a bírói függetlenség, a bírói hatalom, mint önálló hatalmi ág megszűnt. A bírák áthelyezhetőségének és felelősségre vonhatóságának megteremtésével az állam kinyilvánította, hogy a bírák tulajdonképpen állami alkalmazottak, akik a köztisztviselőkhöz hasonlóan a végrehajtó hatalomtól függenek és önálló hatalmi ágat nem alkotnak. Szabó Imre ennek jogosságát alátámasztva a már említett tanulmányában leszögezi, hogy a bírák nem lehetnek függetlenek a törvényektől, így a bírói kar szervesen kapcsolódik a végrehajtó hatalomhoz. A bírákat az állam által kijelölt vagy kinevezett szervek választják vagy nevezik ki, így óhatatlanul részei a társadalomnak, így társadalmilag független bíró nincsen. A bírói függetlenség abban nyilvánul meg, hogy a bírák egyedi ügyekben nem utasíthatók - ellentétben a köztisztviselőkkel – de maga az elmozdíthatatlanság nem a bírói függetlenség garanciája.⁵¹ Nem vitathatjuk, hogy Szabó Imre véleményének egy részében, a társadalomba való beágyazottságot illetően leledzik némi igazság, azonban a bírák áthelyezésének tilalma mégis a bírói függetlenség egyik fontos garanciája és az sem vitatható, hogy ezek a változások egy sötét korszakot indítottak el a bírói társadalomban, utat engedve a bírói kar átpolitizáltságának és a rendszertől való függésének, és ez az átpolitizáltság és függő viszony később az egyedi döntésekben csapódott le, a „szocialista erkölcs” nevében.

A végelbánás, valamint a háborús események következtében 1949- re a jogvégzettek száma jelentősen csökkent. /Más diplomások aránya a háború utánihoz képest kb. négy-ötszörösére nőtt. /⁵² A Magyar Bírói és Ügyészi Egyesület sorsa sem alakult kedvezően. A Jogtudományi Közlöny 1948. október 30. napi számában már a következőket lehetett olvasni dr. Kovács István írásában: *„A felszabadulás előtti számtalan jogászszervezet nagy része ma is, bár kisebb és egyre csökkenő mértékben, még mindig működést fejt ki. A még létező egyesületek közül csak az alábbiakat kívánom felsorolni: Magyar Jogászegylet,”* .... *„Országos Bírói és*

---

⁵⁰ DR. BAGOSSYNÉ DR. KÖRTVÉLYESI MÁRIA ELNÖKBŐL NAPSZÁMOS. BÍRÓSÁGI TÖRTÉNELEM DR. BARCSAY LÁSZLÓ BÍRÓ ÉLETÚTJÁN Mailáth Görgy tudományos pályázat 2016.

⁵¹ Szabó Imre: Ismét a bírói függetlenségről
Állam- és Jogtudomány 1987/1-2. szám 1-8. o.

⁵² Dr. Kulcsár Kálmán:
Jog és törvényesség 320-332. o.
Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó 1985.

Ügyészi Egyesület és számtalan más, kisebb-nagyobb egyesület. A felszabadulásig e szervezetekben a demokratikus jogászságnak komoly szerepe nem volt. Sajnos ezen a vonalon a felszabadulást közvetlenül követő idők sem hoztak jelentős változást. Demokratikusan gondolkozó jogászaink igyekeztek elhelyezkedni a különböző egyesületekben, azonban nem álltak rendelkezésre a demokratikus jogászság olyan nagyszámú káderei, hogy átvehették volna az irányítást az összes ilyen egyesületben. Így az történt, hogy azok a jogászaink, akik jó demokratáknak bizonyultak, kénytelenek voltak több különböző ilyen egyesületben szerepet vállalni és természetes, hogy amúgy is óriási elfoglaltságuk mellett ezt a feladatukat teljes erővel ellátni nem tudták. Így merült fel az a kívánság, hogy megalakuljon végre a magyar jogászságnak az a szervezete, amelyben tökéletesen biztosítható a népi demokrácia követelte eszmék megvalósulása és amely irányítani, vezetni hivatott és alkalmas a magyar jogászélet úgyszólván minden ágazatában.” Aztán a Kis Ujság 1948. december 5. napján jelentette:

*"December 19-én alakul meg a Magyar Jogászsövetség A magyar jogászok ez év nyarán Hévízen megtartott vándorgyűlése elhatározta a Magyar Jogászsövetség megalakítását. A Magyar Jogászsövetség alakuló közgyűlését december 19-én, vasárnap tartják a Vasasszakszervezet székházában. A jogászság eddig működő szervezetei: a Jogászegyesület, a Jogászsakszervezet és a Bírói és Ügyészi Egyesület vezetősége és tagjai úgy döntöttek, hogy a Jogászsövetség megalakulásával megszüntetik működésüket és beolvadnak a Magyar Jogászsövetségbe. A Magyar Jogászsövetség megalakításával tehát egyetlen hatalmas tömegszervezetbe tömörül a jogásztársadalom."*⁵³

Ebben az időben a bírói pálya a jogászok közt nem volt népszerű, a társadalmi megítélése is kedvezőtlen volt. Oka lehetett ennek az igazságszolgáltatás politikai elemekkel való keveredése, ehhez kapcsolódva pedig a diploma nélküli "jogvégezettek" megjelenése az ügyészek, büntetőbírók közt. A 4.181 / 1949.(VIII.6) Korm. R. a „büntető bírói és államügyészi akadémia” felállításáról rendelkezett. Az akadémia létesítésének célja a bírói és államügyészi kar népi származású dolgozókkal való feltöltése volt. A már említett Szabó Imrének, mint az Igazságügyminisztérium kodifikációs főosztálya akkori tisztviselőjének aktív szerep jutott a bírói kar további „megtisztításában” 1949- ben is, amikor az igazságügyminisztérium egyéves büntetőbírói és államügyészi akadémiát szervezett. A jogszabályi indoklás szerint ugyanis „avégből, hogy az ítélobírói és államügyészi karnak a

---

⁵³ Dr. Matécsa Artemon: A kezdetek előtt ... avagy az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület
<http://www.ugyeszek.hu/tortenet/a+kezdetek+elott+avagy+az+orszagos+biroi+es+ugyeszi+egyesulet.html>

népi demokrácia szellemében való megújítása meggyorsítható legyen, lehetővé kell tenni, hogy népi származású dolgozók a büntető bírói és az államügyészi feladatok betöltéséhez szükséges ismereteket és képesítést – megfelelő társadalomtudományi előképzés után – az egyébként fennálló szabályoktól eltérően szerezhessék meg.”⁵⁴ ⁵⁵ Az akadémia hallgatói egy éves képzésen vettek részt, és büntetőjogi, bűnvádi eljárásjogi, ügyviteli ismereteket tanultak. Külön jogszabály írta elő, hogy az akadémia egy évét be kell számítani az egyetemi tanulmányokhoz, ha később a népi származású dolgozó esetleg doktori címet is kíván szerezni.⁵⁶ Az akadémia első évfolyama 1949. szeptemberében indult, 92 hallgató kezdte meg a tanulmányait, a második évfolyam két csoportban, 1950. november 6-án és november 22-én kezdődött. Az akadémia célja az új államrendet feltétlen hűséggel szolgáló bírói és államügyészi kar kialakítása volt, ezért a felvett hallgatók alapos válogatáson estek át. Ennek legfőbb szempontjai voltak a származás, a korábban végzett munka, a párt- vagy tömegszervezeti tagság. A hallgatók műveltsége és alapképzettsége erősen vegyes és hiányos volt, ezért az akadémisták tanulmányaik megkezdése előtt előkészítő tanfolyamon vettek részt, amely általános műveltségük emelését célozta meg. Az 1950/51. évi akadémia tananyaga általános ideológiai ismeretekből, általános állam és jogelméletből, továbbá a bírói és államügyészi munkához szükséges jogi ismeretekből állt. Időközben az igazságügy egész szervezetét átfogó reform terve is megszületett, a Politikai Bizottság 1950. október 19-én hozott határozata értelmében az igazságügy szervezetében strukturális átalakításokat és jelentős létszámcsökkentést kellett végrehajtani. A létszámcsökkentés lehetővé tette az "osztályidegen, aktív fasiszta és egyéb népidemokrácia-ellenes elemek" kiszorítását az igazságügy szervezetéből. Ugyanez a határozat döntött a teljes bírósági, ügyészségi apparátus átszervezéséről is. Egy jelentés, amely az Igazságügyi Kollégium számára készült 1952. április 2-án, részletesen foglalkozik az akadémiát végzett ügyészek fejlődésével. *"Az elvtársak igen élénkek a tárgyaláson, vádbeszédekben azonban az ügy jogi vonatkozásaival alig foglalkoznak, inkább politikai, ideológiai fejtegetésekbe bocsátkoznak, s hajlamosak a kisebb ügyek jelentőségét eltúlozni."...* *"A legsúlyosabb nehézség ezeknél a kádereknél főleg a fogalmazás, helyesírás terén mutatkozik, a vezetőknek és az instruktoroknak a legkomolyabb észrevételük a fogalmazással és a helyesírással kapcsolatban van, de maguk az elvtársak is*

---

⁵⁴ 4.181/1949. (VIII. 6.) Korm. számú rendelet büntető bírói és államügyészi akadémia létesítése tárgyában

⁵⁵ RÉVÉSZ BÉLA Az igazságszolgáltatás „pártosodása” a második világháború után (kutatási vázlat)

⁵⁶ 50/1954 (III.1.) MT rendelet

*kivétel nélkül emiatt panaszkodnak.*⁵⁷ Bár a jelentés az ügyészeket érinti, nem lehetett ez másként az újonnan munkába állt bíróknál sem. Az akadémia képzése harmadjára 1952. február 15-én kezdődött el. Az előző évek tapasztalataiból kiindulva a magyar nyelvtani ismeretek fejlesztésére ez idő alatt 96 órát szántak, a bírósági és ügyészségi gyakorlatot négy hétről hat hétre emelték fel.⁵⁸ Az akadémiák 1954. október 1. napján megszűntek.⁵⁹ A pártközpont Adminisztratív Osztályának előterjesztése arra hívta fel a figyelmet, hogy bár fennállásának négy éve alatt a Büntetőbírói és Államügyészi Akadémia „több száz jogász szakkádert képezett ki”, mégsem indokolt a további fenntartása. „Egyetemeinken ma már többségében munkás és paraszt származású hallgatók tanulnak és szereznek képesítést (...), így az állam- és jogtudományi karokon a bírói és ügyészi, valamint a belügyi szervek jogász szakkáder szükséglete jelenleg megfelelően biztosítható”.⁶⁰

A bíróság radikális szervezeti átalakítását az 1949. évi XX. törvénnyel elfogadott Alkotmány indította el. A Magyar Népköztársaság Alkotmánya VI. fejezetében, a bírói hatalomról szóló részében kimondta, hogy *"A Magyar Népköztársaságban az igazságszolgáltatást a Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bírósága, a felsőbbbíróságok, a megyei bíróságok és a járásbíróságok gyakorolják.... A Magyar Népköztársaságban a bírói tisztségeket választás útján töltik be; a megválasztott bírók visszahívhatók...A bírák működésükről választóiknak beszámolni kötelesek. A bírák függetlenek és csak a törvénynek vannak alávetve."* A bírák választására vonatkozó szakasz végül nem lépett hatályba. A Magyar Népköztársaság Alkotmánya megszüntette a bíróságok korábbi elnevezéseit, a törvényszékek elnevezése megyei bíróságokra, az ítéltábláké felsőbbbíróságokra változott, míg a Magyar Kúria neve a Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bírósága lett.⁶¹ Az Alkotmány bevezette a népi ülnök intézményét is. A korábban említett dr. Barcsay László berettyóújfalui bírósági elnök az ülnöki intézményt nehezen fogadta el, erről naplójában így ír: *„Ott ült mellettem a kövér Aranka, derekán felcsúszott melegítőfelsőben, másik oldalamon egy másik öreg szundikáló*

---

⁵⁷ Kosztricz Anna: Bírói és Államügyészi Akadémia Archivnet. hu 1. évfolyam (2001) 4. szám

⁵⁸ Kosztricz Anna: Bírói és Államügyészi Akadémia Archivnet. hu 1. évfolyam (2001) 4. szám

⁵⁹ 50/1954 (III.1.) MT rendelet

⁶⁰ RÉVÉSZ BÉLA Az igazságszolgáltatás „pártosodása” a második világháború után (kutatási vázlat)

⁶¹ 1950 elején felszámolták a tanácsrendszer területi beosztásával nem egyező felsőbbbíróságokat, az egykori ítéltáblákat.

ismeretlen ember, akit fel-fel kellett ébreszteni, hogy feltegye az akkor már fontossá vált döntő kérdését, függetlenül a tárgyalás tárgyától: párttag az elvtárs?”⁶²

A 4.302 / 1949 (XI. 3) MT rendelet előírta az egységes bírói és ügyvédi vizsgát. A vizsga feltétele volt a jog-és államtudományi doktori oklevél, valamint három év joggyakorlat. Egy év múlva, a 227/1950. (XI. 26) MT rendelet a bírói-államügyészi vizsgát különválasztotta az ügyvédi vizsgától, és a joggyakorlati időt egy évre szállította le. Ezt az tette szükségessé, hogy a korábban eltávolított, politikailag nem megfelelő bírák, ügyészek helyét fiatal, rendszerhű személyekkel kívánták betölteni. Bíróvá, de ügyésszé is már a szakvizsga előtt ki lehetett nevezni az állásra kiszemeltet, de a kinevezés hatálya a sikeres szakvizsga meghatározott időn belül való teljesítésétől függött. A bírákra vonatkozó első jelentős jogszabály az 1954. évi II. törvény volt. A törvény előírása szerint hivatásos bíró lehetett minden olyan büntetlen előéletű magyar állampolgár, akinek választójoga van és a 23. évét betöltötte. Jogi végzettséget, szakvizsgát a jogszabály nem írt elő.⁶³

A bírósági munkamorálra vonatkozóan az ekkor már ügyvédként praktizáló dr. Barcsay László 1956 júniusában naplójába a következő feljegyzést tette: *„a bíróságnál semmi fegyelem, alig dolgoznak, csupa hátralék, a telekkönyvben a soronkívüliek is hónapokon át elintézetlenek, Cseke elnök fiókjában éves ítéletek írásba foglalás nélkül. Cseke elnök állandóan kocsmázik, mindenkitől elfogadja a kínálást, ő fizet legkevesebbet, mindenkivel letegeződik, jól járt aki ebből az elzüllött bíróságból kimaradhatott.”⁶⁴*

Az 1956-os forradalom utáni megtorlásokban főszerepet játszó népbíróság felállításáról 1957. április 6-án született jogszabály⁶⁵, de a „forradalmi törvényesség”⁶⁶ jegyében már november közepe óta folytak a perek.⁶⁷ Az 1956-os események miatti megtorlás következtében 1957. májusára 20 személyt leváltottak az Igazságügyi Minisztériumban, 54 bírót, 18 fogalmazót és 16 közjegyzőt bocsátottak el „nem kielégítő” politikai magatartásra hivatkozva. A bírák helyzetére vonatkozóan dr. Domokos József, a Legfelsőbb Bíróság elnöke készített 1957.

---

⁶² DR. BAGOSSYNÉ DR. KÖRTVÉLYESI MÁRIA ELNÖKBŐL NAPSZÁMOS. BÍRÓSÁGI TÖRTÉNELEM DR. BARCSAY LÁSZLÓ BÍRÓ ÉLETÚTJÁN Mailáth Görgy tudományos pályázat 2016.

⁶³ A törvény 1973. január 1. napjáig volt hatályban.

⁶⁴ DR. BAGOSSYNÉ DR. KÖRTVÉLYESI MÁRIA ELNÖKBŐL NAPSZÁMOS. BÍRÓSÁGI TÖRTÉNELEM DR. BARCSAY LÁSZLÓ BÍRÓ ÉLETÚTJÁN Mailáth Görgy tudományos pályázat 2016.

⁶⁵ 1957. évi 25. tvr. a Legfelsőbb Bíróság Népbírósági Tanácsának felállításáról és eljárásának szabályozásáról

⁶⁶ RÉVÉSZ BÉLA Az igazságszolgáltatás „pártosodása” a második világháború után (kutatási vázlat)

⁶⁷ 1956. évi 28. tvr. a rögtönbíráskodásról

január 28-án egy feljegyzést Marosán György államminiszter részére. Az elnök szerint az ellenforradalmat követő megtorló intézkedések és a koncepciók jellegű perek lefolytatásához szüksége van nem csak a büntető, hanem a polgári ügyekkel foglalkozó bírókra is. Ezt egyrészt azzal magyarázta, hogy a Legfelsőbb Bíróság létszáma az 1956-os eseményeket követően 47 főről 37 főre csökkent, így megnőtt a bírák terhelése, amit a gyors ügyintézési elvárás is megnehezít. Másrészt ideológiai szempontból is fontos, mivel pont az 1956. október 23-a és november vége között a Legfelsőbb Bíróságon lezajlott események miatt ne legyen olyan bíró, aki kimarad az ítélkezésből és ezáltal jogot formálhat arra, hogy fellépjen azon bírák ellen, akik vállalják a politikai felelősséggel járó büntető ügyeket is.

A feljegyzés vége kimondja: „*Annak a bírónak pedig (...) aki a bírói feladata körébe tartozó bármilyen munka végzését megtagadja, a bírói testületben nincs helye.*”⁶⁸

A bírói hivatás népszerűsége az 1960-as évek végétől növekedni kezdett. A fővárosban és az egyetemi városokban már nehezen lehetett a fogalmazói, bírói álláshoz jutni. Csökkent a perek politikai jellege és a bírák javadalmazása sem maradt el más diplomások és a jogászok többségének jövedelme mögött. Munkaerőhiány inkább a járásbíróságokon mutatkozott. 1968-ban egy bírósági fogalmazó kezdő fizetése 1600-1700 forint volt, a frissen kinevezett bírók 2600-2800 forintot kaptak kézhez, míg a tanácsvezetők havi 4.000 forint körüli jövedelemmel rendelkeztek. Oktatói, jogi szakirodalmi tevékenységet a bírák 6-8 % - a folytatott. A korabeli felmérések szerint bírák 70% a férfinemhez tartozott, de voltak olyan bíróságok / pl. a Baranya Megyei Törvényszék területén /, ahol a bírák 50-75%- a hölgyek közül került ki.⁶⁹ A bírói pályát elsősorban a frissen végzett diplomások választották, 1961. és 1973. között a pályakezdők közül minden ötödik bírónak ment. A bírói pályát elhagyók négyötöde negyven évesnél fiatalabb volt és a váltás után zömmel szövetkezeti jogászok lettek. A bírói kar elnöiesedését férfiakkal kötött tanulmányi szerződésekkel próbálták meg visszafogni. Míg 1945. előtt a bírák átlagkeresete az értelmiségi fizetések élén állt, addig 1946-ban már az egyetemi tanár, a mérnök fizetése megelőzte a bírót. 1960-as 1970-es években nőtt a jogászi fizetés, azonban fokozatosan szélesedett a szakadék a hivatalban és a gazdasági területeken dolgozó jogászok, ügyvédek társadalmi státusza között. Ebben az

---

⁶⁸ Múlt-Kor Történelmi Magazin
https://m.mult-kor.hu/20081106_koncepcios_perek_az_1956os_forradalom_utan?pIdx=2

⁶⁹ Csiki Ottó:
Jegyzetek a bíróról és munkájáról
Valóság, 1 1/68 72-79.0

időszakban a bírók életformája a bürokrácia középszintjének felelt meg. Az 1970-es években a bírói pályán az idősebbek átlagos aránya volt a jellemző, nagyon alacsony volt a középkorúak aránya (21%). Az új értelmiség nagy részben a munkás és parasztszármazású rétegből került ki.⁷⁰

A bíróságokról szóló 1972. évi IV törvény előírta, hogy hivatásos bírónak az a büntetlen előéletű, feddhetetlen magyar állampolgár választható, akinek választójoga van, a 24. életévét betöltötte, egyetemi jogi végzettségű, és jogi szakvizsgát tett. A korhatár a korábbiakhoz képest egy évvel emelkedett, amire a miniszteri indoklás szerint azért volt szükség, mert ez a joggyakorlat idejét egy évvel meghosszabbította. A bírói státus keletkezésére vonatkozólag a törvény az Alkotmány rendelkezéseinek megfelelően még mindig a választást írta elő, de ez továbbra sem így működött, valójában a bírák tisztségüket kinevezéssel töltötték be. A bírói tisztség visszahívással vagy felmentéssel szűnhetett meg, e jogkört a Népköztársaság Elnöki Tanácsa gyakorolta. A visszahívás okaként a törvény a munkaviszony jogellenes megszüntetését és a fegyelmi vétség elkövetését jelölte meg. Felmentésre tartós alkalmatlanság, és a tisztségről való lemondás miatt kerülhetett sor. A tartós alkalmatlanság az indoklás szerint nem fegyelmi vétséget, szakmai alkalmatlanságot jelentett, hanem egészségügyi okot. A bíróságok felett az igazságügyi-miniszter felügyeletet gyakorolt. Érdekes és a bírói függetlenséggel össze nem férő az a jogszabályi rendelkezés, hogy a Magyar Népköztársaság ügyészségéről szóló 1953. évi 13. tvr. szerint az ügyészek feladatai közé tartozott a bíróságok tevékenysége feletti felügyelet. A jogszabály több, mai szemmel meglehetősen furcsának tűnő jogkört adott az ügyészség számára. Így az illetékes ügyész megvizsgálhatta a bíróságok által büntető és polgári ügyekben hozott ítéletek és határozatok törvényességét, a törvényben meghatározott módon óvást emelhetett a büntető és polgári ügyekben hozott törvényellenes vagy alaptalan határozatok ellen; indítványt tehetett a másodfokú bíróságok által tárgyalt büntető és polgári ügyekben. Az ügyészi felügyelet körében a legfőbb ügyész a Népköztársaság bármely bírói szervétől, a többi ügyész pedig az illetékességi körébe tartozó vagy különleges hatáskörének megfelelő bírói szervektől felülvizsgálat céljára bármely büntető vagy polgári ügyet magához „követelhetett”. A legfőbb ügyész részt vehetett a Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bíróságának teljes ülésein. A legfőbb ügyész előterjesztést tehetett a Legfelsőbb Bírósághoz a bíróságok számára kötelező

---

⁷⁰ A bírói szervezet és a bírói pálya a történelmi, társadalmi átalakulások folyamatában Szendi Anna 2012.

elvi döntések hozatalára.⁷¹ Az ügyészségnek ma is van közérdekvédelmi feladata⁷², ez azonban a bíróságok tevékenységével kapcsolatosan jóval korlátozottabb.⁷³

Az 1970-es, 1980-as évek. A szocializmus tündöklése és bukása

Az 1970-es évektől a jogásztársadalomban egyfajta „aranykor” köszöntött be. A jogi diplomával rendelkezők aránya az összes értelmiségéhez képest mindössze 7 %, ami lehetővé tette a jogászi hivatások közti választást, azzal, hogy a megüresedő ügyvédjelölti helyekre pályázóknak már nem volt elég a kitűnő diploma, megfelelő összekötetés is kellett ahhoz, hogy a kívánt állást elnyerjék. Növekedett a jogászok közt a nők aránya, a II. világháború előtti 0,3 %-ról 10 %-ra, majd 1980-ban 20 %-ra. Korabeli felmérések igazolják, hogy a jogásznők szívesebben helyezkedtek el közigazgatási területen, vagy a bíróságokon, vélhetően azért, mert a fix munkaidő elősegítette családjuk feladatainak hivatásukkal való összehangolását. Akkoriban a jogászok közül vállalati és intézményi jogtanácsos volt 4218 fő, tanácsigazgatási szakemberként működött 2127 fő, ügyvédként 1714 fő.⁷⁴ A központi államigazgatási szerveknél 1640 jogászt foglalkoztattak, a bírói hivatást 1522 fő gyakorolta és volt kb. 1000 ügyész.⁷⁵ A hagyományos jogi szakmák megítélésének rangsora a jövedelem, képzettség, munkakörülmények alapján a következőképpen alakult: a hatalomhoz való viszony alapján az ügyészség volt a preferált, a szakmai tudás szempontjából a bírák álltak az első helyen, a jövedelmet és a társadalmi presztízst figyelembe véve viszont az ügyvédek álltak a rangsor élén. Az államigazgatásban működő jogászi réteg társadalmi elismertsége volt ebben az időben is a legkedvezőtlenebb.⁷⁶ A jogász társadalom helyzetének javulása ellenére bírói függetlenségről változatlanul nem beszélhetünk. Továbbra is jellemző volt az, hogy a pártszervezetek személyi döntéseken keresztül történt közvetett befolyásán túl érvényesült a kormány közvetlen befolyása is. A bíróságok a kormánynak alávetve működtek, a végrehajtó

---

⁷¹ a Magyar Népköztársaság ügyészségéről szóló 1953. évi 13. sz. tvr. 20. § 23. §.

⁷² Az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. tv. 26. §-30. §

⁷³ Az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. tv. 29. § (1) bekezdése egyedi döntések tekintetében kifejezetten kivételként említi a törvényesség ellenőrzés köréből az egyedi ügyekben hozott bírósági határozatokat

⁷⁴ Dr. Kovacsics József:

A magyar jogászság demográfiai képe Magyar Jog 1982. április 289-299. o.

⁷⁵ Dr. Kulcsár Kálmán:

Jog és törvényesség 320-332. o.

Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó 1985.

⁷⁶ Dr. Antalffy György: A jogászság helyzetéről és feladatairól Magyar Jog 1980. július 589-592. o.

hatalom az igazságügy-miniszteren keresztül érvényesítette akaratát a bíróságokkal szemben. A bíróságok állami szervek voltak, a bíróra úgy tekintettek, mint tisztviselőre, aki nem hozhat a hivatalos politikai vonallal ellenkező döntést. Az egyes bírák az igazságügy- minisztertől és közvetlen felettesüktől is függő helyzetben voltak. A bírák kiválasztásának és előléptetésének joga ugyanúgy a kormány kezében volt, mint a fegyelmi eljárás lefolytatásának joga, bár az alapvető döntéseket a kommunista párt hozta, amelynek úgyszintén meghatározó befolyása volt a bíróságok napi működésére.⁷⁷ Kulcsár Kálmán, volt (ebben az időszakban még jövőbeli) igazságügy-miniszter könyvében erről a következőket írta: „A személyi politika alakításával, a tárgyi feltételek biztosításán keresztül az igazságügy-minisztériumok olyan jelentős eszközökkel rendelkeztek és rendelkeznek, amelynek segítségével hatékonyan beleszólhatnak a jogalkalmazás tartalmi kérdéseinek eldöntésébe is.”⁷⁸

A politikai rendszer változásának hatása a a bírói társadalomra

1989 elején létrejött az Ellenzéki Kerekasztal, 1989. július 6-án a Legfelsőbb Bíróság Elnökségi Tanácsa Nagy Imrét, az 1956-os forradalom és szabadságharc kivégzett miniszterelnökét és mártírtársait felmentette az ellenük 1958-ban emelt hamis vádak alól. Ugyanezen a napon halt meg 77 éves korában Kádár János, aki 33 éven át Magyarország első számú, a korszakot meghatározó és máig ismert vezetője volt. 1989 nyarán létrejött a Nemzeti Kerekasztal, melynek résztvevői szeptemberre kidolgozták a rendszerváltáshoz szükséges törvényjavaslatokat, amiket sarkalatos törvényeknek neveztek el. Ezek közül a legfontosabb az Alkotmány módosítása és az országgyűlési választások menetének meghatározása volt. 1989. október 23-án kikiáltották a harmadik Magyar Köztársaságot. 1990. március közepén az utolsó egypárti országgyűlés befejezte működését, az 1990 tavaszán tartott többpárti országgyűlési választásokat a Magyar Demokrata Fórum (MDF) nyerte meg.

A rendszerváltás után az ügyvédek száma megsokszorozódott, az alacsony presztízsű közjegyzői munka fontossá vált és megkérdőjelezhetetlen érték lett a bírói függetlenség. A bírói függetlenség tekintetében a változás nem volt egyszerű, mert a bíróságokat sajátos,

---

⁷⁷ Bírói függetlenség, számonkérhetőség, igazságszolgáltatási reformok, A tanulmányt az Országos Igazságszolgáltatási Tanács megbízásából az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet készítette 2008-ban, 21.o., <http://www.ekint.org/fuggetlen-igazsagszolgalattas/2008-02-04/biroi-fuggetlenseg-szamonkerhetoseg-igazsagszolgalattasireformok>).

⁷⁸ Kulcsár Kálmán. A jogszociológia alapjai. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1976. 296. o

helyzetben érte a rendszerváltozás. A nyolcvanas években a bíróságokat a politikai vezetés nyíltan már nem vette igénybe politikai célokra. Ebben az időszakban a „politikai szándékokat a nélkül hajtatták végre a bíróságokkal, hogy a bírói függetlenség klasszikus értékét durván megsértették volna.”⁷⁹ ⁸⁰ A rendszerváltás után az új politikai elit-mint a történelem során mindig- a bíróságok élén saját embereit kívánta látni. 1992 februárjában botrány tört ki, amikor az akkori igazságügy-miniszter több megyében olyan bírakat nevezett ki a megyei bíróságok élére, akik nem élvezték bírótársaik bizalmát és akiket a bírák és a közvélemény egy része is politikai kinevezettnek tartott.⁸¹ A megyei bíróságok elnökeinek kinevezése e szemlélet folytán továbbra is politikai kinevezésnek volt tekinthető, az elnökök útján pedig továbbra is befolyást lehetett gyakorolni a bírósági rendszeren belüli személyi döntésekre és az ügyelosztásra, tehát az igazságszolgáltatás pártatlanságát és a bíraskodás függetlenségét biztosító intézményrendszerrel, a bíróságokba vetett közbizalomról továbbra sem lehetett beszélni. A bírói társadalom joggal gondolhatta, hogy a rendszerváltással valójában a lényeg nem változott, csupán a szereplők. Kulcsár Kálmán akkori igazságügy-miniszternek nagy szerepe volt a számos jogállami elemet tartalmazó igazságügyi reform kidolgozásában. A koncepció középpontjában az új alkotmány előkészítése állt. 1988. július 27-én Kulcsár Kálmán készített egy előterjesztést a kormány részére, Koncepció az Alkotmány felülvizsgálatáról címmel. Ebben állást foglalt a közigazgatási bíraskodás, az egységes és négy szintű bírósági szervezet, a különbíróságok megszüntetése és a kétfokú rendes jogorvoslati rendszer mellett; a bírói függetlenség garanciái között rögzítette a bírák elmozdíthatatlanságát, továbbá kimondta, hogy a hatalmi ágak szétválasztásának és kölcsönös ellensúlyozásának elve csak egy független, önkormányzati jellegű bírósági szervezetben valósulhat meg. Az önkormányzat intézményeinek és az igazságügyi minisztériumnak viszonyát a koncepció alkotmányerejű törvényben kívánta szabályozni, az ügyészség alkotmányos helyét illetően pedig az igazságügy-miniszternek alárendelt ügyészséget

---

⁷⁹ Bírói függetlenség, számonkérhetőség, igazságszolgáltatási reformok, A tanulmányt az Országos Igazságszolgáltatási Tanács megbízásából az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet készítette 2008-ban, 21.o., <http://www.ekint.org/fuggetlen-igazsagszolgalatas/2008-02-04/biroi-fuggetlenseg-szamonkerhetoseg-igazsagszolgalatasireformok>). 25. o

⁸⁰ Fleck Zoltán: Jogszolgáltató mechanizmusok az államszocializmusban. Totalitarizmus-elméletek és a magyarországi szocializmus. Napvilág Kiadó Budapest, 2001. (forrás: 34. számú lábjegyzettel jelölt tanulmány)

⁸¹ Bírói függetlenség, számonkérhetőség, igazságszolgáltatási reformok, A tanulmányt az Országos Igazságszolgáltatási Tanács megbízásából az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet készítette 2008-ban, 21.o., <http://www.ekint.org/fuggetlen-igazsagszolgalatas/2008-02-04/biroi-fuggetlenseg-szamonkerhetoseg-igazsagszolgalatasireformok>). 25. o

támogatta. Jelentősséggel bírt, hogy Kulcsár Kálmán igazságügy-miniszter a bíróságok általános működése feletti felügyeleti jogáról – az erre vonatkozó jogi felhatalmazás hatályon kívül helyezése előtt – ténylegesen már 1989 január 1. napjától – lemondott. A Legfelsőbb Bíróság helyzetében a változásokat a Nemzeti Kerekasztal tárgyalások eredményeként megalkotott 1989. október 23-án hatályba lépett alkotmánymódosítás indította el. Ezután a Legfelsőbb Bíróság elnökét a köztársasági elnök javaslatára az Országgyűlés választja, elnökhelyetteseit a Legfelsőbb Bíróság elnökének javaslatára a köztársasági elnök nevezi ki. Rögzítette az új szabály, hogy a bírákat a köztársasági elnök nevezi ki, és tisztségükből csak törvényben meghatározott okból és eljárás keretében lehet elmozdítani. Az új szabályozás megszüntette a Legfelsőbb Bíróság elnökének interpellálhatóságát, és kimondta, hogy „A bírák nem lehetnek tagjai pártoknak és politikai tevékenységet nem folytathatnak.” A bírói függetlenség tekintetében garanciális jelentősége volt annak a rendelkezésnek is, hogy a bíróságokra vonatkozó szabályokat alkotmányerejű törvény állapítja meg.

Az 1990 nyarán megalakult Antall-kormány részletes programja szeptemberben jelent meg. Ennek XIII. fejezete (A jogállam kiépítése) 1.pontja foglalkozott a bíróságokkal, a legfontosabbnak tartott feladatokat három pontban foglalta össze: a) A bíróságok helyzetének javítása (létszám, tárgyi feltételek bérek). b) A bírósági hatáskör további tágítása és a bírósági szervezetrendszer egységesítése, a közigazgatási bíráskodás általánossá tétele, a kétfokú jogorvoslati rendszer bevezetése, ezen belül alternatív lehetőség a négyszintű bírósági szervezet megteremtése ítélőtáblákkal. A program sürgette, hogy a törvény rendezze újra a bírácoknak az ítélezésben és a bíróságok szervezetében elfoglalt helyét, jogait, kötelességeit, függetlenségük garanciáit.⁸² A Javaslat írásbeli indokolása nyolc pontba foglalta össze célkitűzéseit. Ide tartozott az ítélezési és az igazgatási tevékenység szétválasztása, a bírák jogállásával kapcsolatos szabályozás garanciáinak kiegészítése, a bírói önkormányzatiság megteremtése, valamint az, hogy összhangba hozza az igazságügy-miniszternek a bírák és bírósági vezetők kinevezésével és a bírák beosztásával kapcsolatos jogkörét az bíróság önkormányzati jogosultságaival. A vezetői beosztásoknál általánossá tette a pályázati rendszert és a határozott időre való kinevezést. Törvényi szintre emelte a bíróságok igazgatásának legfontosabb rendelkezéseit és a bírák fegyelmi felelősségének szabályait és

---

⁸² Bírói függetlenség, számonkérhetőség, igazságszolgáltatási reformok, A tanulmányt az Országos Igazságszolgáltatási Tanács megbízásából az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet készítette 2008-ban, 21.o., <http://www.ekint.org/fuggetlen-igazsagszolgalattas/2008-02-04/biroi-fuggetlenseg-szamonkerhetoseg-igazsagszolgalattasireformok> 27. o

az egészségügyi alkalmatlanság esetére bevezeti a végkielégítés intézményét.⁸³ Az 1990. évi LXXXVIII. törvény miniszteri indoklása szerint az igazságszolgáltatás más hatalmi ágaktól való elválasztása indokolta azt, hogy az igazságszolgáltatásban dolgozók előmenetelét és javadalmazását a köztisztviselőktől eltérő módon szabályozzák, továbbá szükség volt a rendezésre azért is, mivel a bérek reálértékének csökkenése miatt tartani lehetett attól, hogy a bírói, ügyészi pálya presztízsét végképp elveszti. A törvény a nemzetközi tapasztalatok, és a magyar igazságszolgáltatás hagyományai alapján a bírák, az ügyészek és más igazságszolgáltatási dolgozók előmenetelét és javadalmazását azonos elvek alapján, egy törvényben szabályozta. E szabályozás szerint 1991 -ben a bírák, ügyészek jövedelme a következőképpen alakult: Legfelsőbb bírósági bíró, 57-63 ezer forint / hó, megyei bírósági bíró 39-57 ezer forint / hó, helyi bírósági bíró, 30-36 ezer forint / hó. A rendszerváltás után a bírói pálya elnöiesedése folytatódott. 1992 -ben a férfi bírák száma 37 %, a 684 férfi bíró közül 153 fő 56 év feletti volt, az 1 137 női bíró közül 37 fő az 56 év felettiéek száma. A 36-45 év közötti korosztályban a férfiak aránya 27 %, a 25 év alatti fogalmazóknál pedig már csak 13,5 %.⁸⁴

Ebben az időszakban a bírák a bírói kar tekintélyének csökkenéséről számoltak be. A tárgyalóteremben előfordult, hogy a vádlott a bírót durva hangnemben sértegette. Volt olyan vélemény, hogy a tekintélyvesztés okául az ítélkezés színvonalának csökkenése is felróható.⁸⁵ Egy 1993-as felmérés szerint a bíró ügyfelek részéről történő tárgyalótermi megszólítása sem mindig megfelelő. A nők megszólítása körül több volt a bizonytalanság, de a férfiak esetében is előfordultak furesaságok. Az érdekesebbek: Bíró! Drága! Kedves Hölgyem! Aranyoskám! Édes Bíró! Doktornő kérem! a férfiaknál: Doktor úr! Tisztelt úr! Főúr!

⁸⁶ A bírák túlterheltségre, rossz munkakörülményekre panaszkodtak. Az ügyszám magas volt, a szakmai feltételek nem adták, még az is előfordult, hogy jogszabállyal, kommentárral nem volt megfelelően ellátva a bíróság. A dolgozószobákon gyakran több bíró, fogalmazó is osztozott. A jogászok "túltermelése" miatt ekkor már a frissen végzett jogászoknak a

---

⁸³ 1849. számú törvényjavaslat a bíróságokról szóló 1972. évi IV. törvény módosításáról. Indokolás 3.

⁸⁴ Miről írunk, mit szeretnénk
Bírák Lapja 1992. 3. sz. 3-4. o. Előszó

⁸⁵ Dr. Zsigáné dr. Halmos Katalin:
Tűnődések a bírói tekintélyről
Bírák lapja 1991. 1. szám 14-15. o.

⁸⁶ Dr. Kengyel Miklós:
Megszólítási kultúra a bírósági tárgyalóteremben Bírák« Lapja 1993. 1. sz. 66-74. o.

bíróságokra, ügyészségekre kapcsolatok hiányában szinte lehetetlen volt bejutni, és joghallgatók között az a szóbeszéd járta, hogy a férfi jogászok esélyei jobbak, éppen a pálya elnőiesedése miatt.

Az 1994-ben megalakult új kormány programjában rögzítette a bírói függetlenség biztosítását, ezt új alkotmány megalkotásának keretei között képzelte el, ami végül ilyen módon nem valósult meg. 1997 elején még a régi szabályok alapján sor került a bírósági vezetők cseréjére és ez újból botrányokat váltott ki, mivel a miniszter néhány helyen nem a bírák által támogatott jelölt kinevezése mellett döntött.⁸⁷ A bírósági szervezeti reformra 1997 nyarán került sor, amikor az ítélőtáblák visszaállításával ismét négyszintűvé vált a bírói szervezet. A bírói kar létszáma a rendszerváltás idején kb.1200 fő volt, ez a szám 2003-ra közel megduplázódott, 2300 főre.⁸⁸

Létrejött az Országos Igazságszolgáltatási Tanács, mely tizenöt tagból állt, elnöke a Legfelsőbb Bíróság elnöke volt. Kilenc bíró tagját a bírói kar küldöttek közvetítésével választotta. Hivatalból tagja volt az igazságügy-miniszter, a legfőbb ügyész, az Országos Ügyvédi Kamara elnöke, az Országgyűlés Alkotmány- és Igazságügyi Bizottsága, valamint a Költségvetési és Pénzügyi Bizottság által kijelölt egy-egy országgyűlési képviselő. Az OIT 1997. december 1-én kezdte meg működését.⁸⁹ A Tanács megítélése már akkoriban ellentmondásos volt, felmerült, hogy a bíróságok ilyen mértékű autonómiája nem jár-e együtt a bírósági munkaszervezés és ügyintézési időtartam általános romlásával. A későbbiekben megállapításra került az is, hogy az Országos Igazságszolgáltatási Tanács bírói tagjai rendszerint olyan bírósági vezetők közül kerülnek ki, akik felett az ellenőrzést, a munkáltatói jogokat maga az OIT gyakorolja, továbbá az a tény, hogy az OIT elnöke egyben a Legfelsőbb Bíróság elnöke is, nehezítette az igazgatási és az ítélkezési szerepkörök különválasztását.

1998-tól a bírák és az ügyészek előmenetelét és javadalmazását külön jogszabályok szabályozták, de azonos elvek alapján.⁹⁰ ⁹¹A legalacsonyabb bírói, ügyészi alapilletményt

---

⁸⁷ Bírói függetlenség, számonkérhetőség, igazságszolgáltatási reformok, A tanulmányt az Országos Igazságszolgáltatási Tanács megbízásából az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet készítette 2008-ban, 21.o., <http://www.ekint.org/fuggetlen-igazsagszolgalatas/2008-02-04/biroi-fuggetlenseg-szamonkerhetoseg-igazsagszolgalatasireformok> 26. o

⁸⁸ BALÁZS BARBARA HOGYAN LÁTJÁK? A BÍRÓI PÁLYA NÉPSZERŰSÉGE EGY KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS TÜKRÉBEN Mailáth György Tudományos pályázat 2017

⁸⁹ A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény 1

⁹⁰ A bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 1997. évi LXVII. tv.

⁹¹ A bírói szolgálati viszonya kinevezéssel jött létre, a bírót a köztársasági elnök nevezi ki, és menti fel. Bíróvá az nevezhető ki, aki magyar állampolgár, büntetlen előéletű, választójoggal rendelkezik, egyetemi jogi végzettséggel rendelkezik, a jogi szakvizsgát letette, legalább egy évig bírósági vagy ügyészségi titkárként,

1998-ban bruttó 160. 000 forint, a 2000. évben 173. 200 forint. Az előmenetel elismeréseként a bírákat az ügyészekhez hasonlóan beosztási pótlék illeti meg, melynek mértéke a legalacsonyabb alapilletmény 10-60 %-a.

Ezzel véget is ért a XX. század... 2012. január 1-től a bírói társadalomnak ismét változásokkal kellett szembenéznie. A 2012. január 1. napjától hatályos Alaptörvény végrehajtásaként a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény, valamint a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló CLXII. törvény az egész bírósági rendszert és ítélkezést újrászabályozta, melynek része volt a bíróságok elnevezésének változása is. A bíróságok központi igazgatását 2012. január 1-jétől az Országos Bírósági Hivatal (OBH) elnöke látja el. Az OBH elnökéhez kerültek a megszűnt Országos Igazságszolgáltatási Tanács (OIT) és az OIT elnökének, aki egy személyben a Legfelsőbb Bíróság elnöke is volt, igazgatási jogkörei (így a bírósági felsővezetők kinevezése, bírói állaspályázatok elbírálása, költségvetési, létszám-gazdálkodási jogkörök). Ezzel elvált a szakmai vezetésért felelős Kúria elnökének és a bírósági igazgatás vezetőjének a személye. Az igazgatási rendszer elemét képezi a bírák által választott, kizárólag bírákból álló Országos Bírói Tanács is, amely független testületként ellenőrzési, felügyeleti funkciót lát el. Az Alaptörvény 26. cikke alapján- a bírák már nem 70 éves korukig, hanem az általános öregségi nyugdíjkorhatár betöltéséig állhatnak szolgálati jogviszonyban. Ezzel a cél az volt, hogy megszűnjön az egzisztenciális feszültség és lehetőségük legyen bírósági titkároknak bíróvá válni. A bírák száma tovább növekedett, 2017. december 31. napján 2. 862 fő volt bíró, 2018. december 31. napján 2. 933, 2019. december 31. napján 2. 926 fő. 2019-ben a női bírák száma 2.020 fő (69%), a férfi bírák száma 906 fő (31%) volt. 2019. december 31. napján a két legmagasabb férfi bírói aránnyal a Győri Ítéltábla (58%), illetve a Debreceni Ítéltábla rendelkezett (67%).⁹²

Napjainkban a jogászság egészének helyzetét nézve, míg az egyes jogi diplomával rendelkező személyek hivatásrenden belüli anyagi, társadalmi helyzetében is jelentős eltérés van, a bírói kar társadalmi helyzete egységes. A pálya -főleg vidéken- még mindig vonzó, a bírói státusz

---

illetve korábban bíróként, ügyészként, közjegyzőként, ügyvédként, jogtanácsosként működött. Nem lehet bíró az, akivel szemben bűncselekmény miatt szabadságvesztést vagy közérdekű munkát szabtak ki, illetve akinek a büntetőeljárás során kényszergyógykezelését rendelték el és a bűnügyi nyilvántartásban szerepel. A bírói állás betöltésére főszabály szerint pályázatot kell kiírni.

⁹² Az Országos Bírósági Hivatal elnökének 2019. évi beszámolója

kevés, a bírósági titkárok egy részéből soha nem lesz bíró. A jövedelem és az egyéb juttatások növelésére a törekvés folyamatos és jórészt eredményes is, ugyanakkor az összeg egyeseknek épp megfelelő, míg mások kevesellik. Arról, hogy a bírói karnak van-e tekintélye és ez a többi hatalmi ághoz, vagy más értelmiségi pályákhoz képest mekkora, egyáltalán az értelmiségi pályáknak mekkora a tekintélye, egy külön tanulmányt lehetne írni, mint ahogy arról is, hogy a jelenlegi igazgatási rendszer erősségei és gyengeségei miben állnak. Ma, a XXI. században már más az értékmérő, de Igyártó Sándor magasztos szavai, mint a „hivatás”, „lelkesedés”, „odaadó ügybuzgóság”, „kötelesség” napjainkban is aktuálisak.

Irodalomjegyzék

Dr. Alföldy Dezső:

A külön bírói státus jelentősége

Jogtudományi Közlöny 1946. december 25. 325-327. o.

Dr. Antalffy György: A jogászság helyzetéről és feladatairól

Magyar Jog 1980. július 589-592,0.

Az Országos Bírósági Hivatal elnökének 2019. évi beszámolója

Dr. Bagossyné dr. Körtvélyesi Mária: Elnökből napszámos Bírósági történelem dr. Barcsay László bíró életútján

Mailáth Görgy tudományos pályázat 2016.

Balázs Barbara: Hogyan látják? A bírói pálya népszerűsége egy kérdőíves felmérés tükrében
Mailáth György Tudományos pályázat 2017

Bírói függetlenség, számonkérhetőség, igazságszolgáltatási reformok, A tanulmányt az Országos Igazságszolgáltatási Tanács megbízásából az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet készítette 2008-ban, 21.o., <http://www.ekint.org/fuggetlen-igazsagszolgalatas/2008-02-04/biroi-fuggetlenseg-szamonkerhetoseg-igazsagszolgalatasireformok>

Csiki Ottó:

Jegyzetek a bíróról és munkájáról

Valóság, 1 1/68 72-79.0

Dr. Györgyi Kálmán:

Százhusz éve hirdették ki az első magyar ügyészi törvényt.

Ügyészi Értesítő 1991/3 1-5. o.

Dr. Hlavathy Attila:

A magyar alkotmány és a nemzetközi standardok, különös tekintettel az ügyészek szerepére

Ügyészi Értesítő 1990/2 17-23. o.

Dr. Horváth János:

Reflexiók a bíróságok mai helyzetéről Bírák lapja 1991. 3. sz. 58-59. o.

Dr. Kengyel Miklós:

Megszólítási kultúra a bírósági tárgyalóteremben Bírák« Lapja 1993. 1 . sz. 66-74. o.

Dr. Kiss Éva:

Fogalmazókkal beszélgettem

Bírák lapja 1991. 3. sz. 21-33. o.

Klinger András:

Hányan vagyunk jogászok?

Jogpolitika 1982. március 10-11. o.

Kosztricz Anna: Bírói és Államügyészi Akadémia

Archivnet. hu 1. évfolyam (2001) 4. szám

Dr. Kovacsics József:

A magyar jogászság demográfiai képe Magyar Jog 1982. április 289-299. o.

Dr. Kulcsár Kálmán:

Jog és törvényesség 320-332. o.
Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó 1985.

Dr. Matécsa Artemon: A kezdetek előtt ... avagy az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület
<http://www.ugyeszek.hu/tortenet/a+kezdetek+elott+avagy+az+orszagos+biroi+es+ugyeszi+egyesulet.html> (2021. 11. 02.)

Miről írunk, mit szeretnénk
Bírák Lapja 1992. 3. sz. 3-4. o. Előszó

Múlt-Kor Történelmi Magazin
https://m.mult-kor.hu/20081106_koncepcios_perek_az_1956os_forradalom_utan?pIdx=2

Navratil Szonja: A jogászai hivatási rendek Magyarországon ELTE Eötvös Kiadó Budapest,
2014.

Dr. Petravich Ferenc:
A bírói államügyészi képzésről
Jogtudományi Közlöny 1951. március 99-102.o.

Szabó Imre: Ismét a bírói függetlenségről
Állam- és Jogtudomány 1987/1-2. szám 1-8. o.

Dr. Zsigáné dr. Halmos Katalin:
Tünődések a bírói tekintélyről
Bírák lapja 1991 1. szám 14-15. o.